

Cover Page

Universiteit Leiden

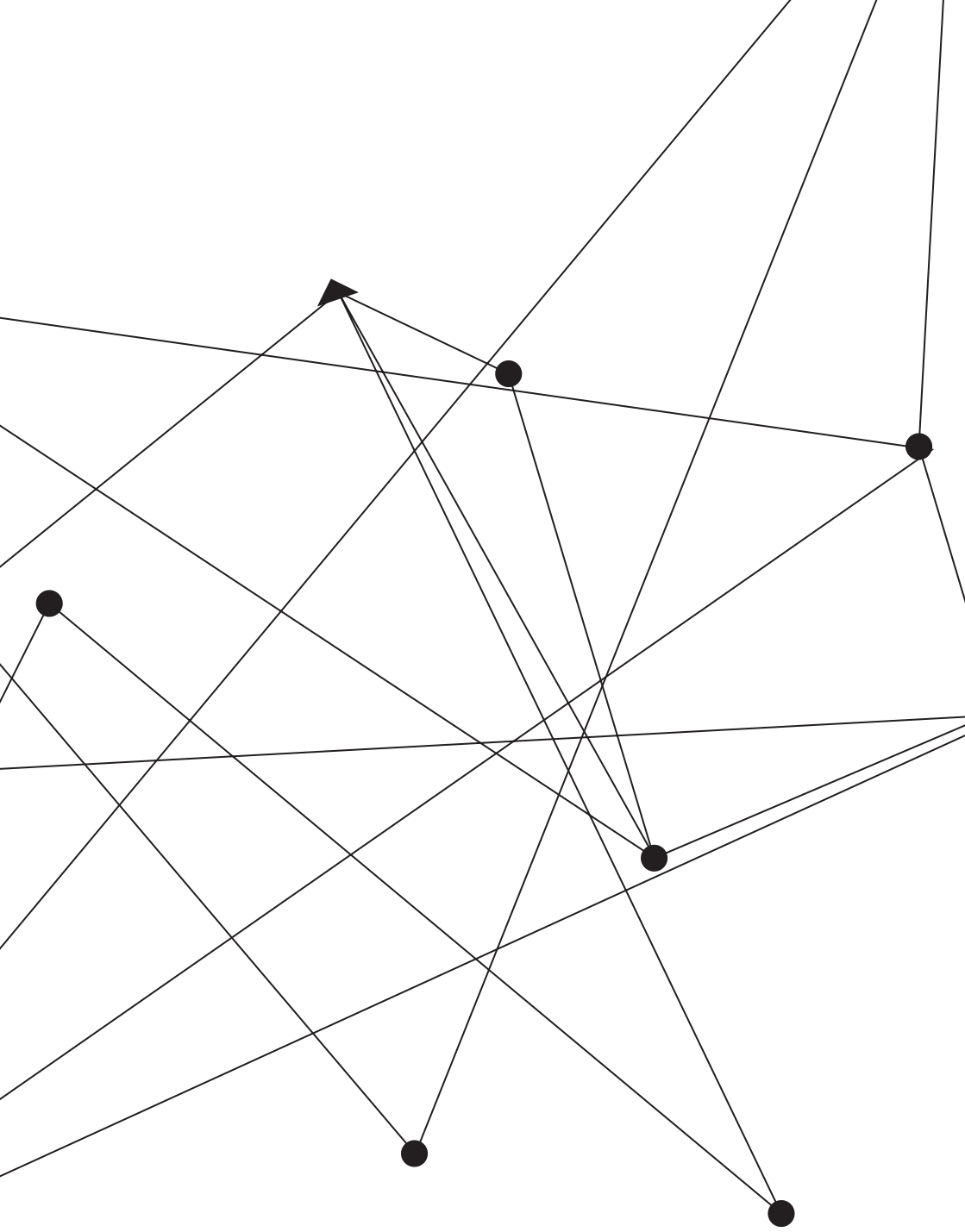

The handle <http://hdl.handle.net/1887/39113> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Fortuin, Janna

Title: Birds of a feather ... Selection and socialization processes in youths' social networks

Issue Date: 2016-04-21

Samenvatting

(Dutch Summary)

In dit proefschrift zijn verschillende studies beschreven naar de socialisatie en selectie van leeftijdsgenoten. Socialisatie verwijst hierbij naar het concept dat kinderen en adolescenten elkaar beïnvloeden door met elkaar om te gaan, terwijl selectie verwijst naar de factoren die kinderen en adolescenten gebruiken om leeftijdsgenoten te kiezen om mee om te gaan. Kinderen en adolescenten ontwikkelen zich mede door sociaal contact met leeftijdsgenoten. In de adolescentie intensiveert dit contact met leeftijdsgenoten zich rond bepaalde interesses en activiteiten en worden pubers (deels) meer gevoelig voor de invloed van leeftijdsgenoten. Deze dissertatie gaat over verschillende studies waarin is onderzocht op basis van welke kenmerken kinderen elkaar selecteren als vrienden of groepsgenoten, en op welke kenmerken ze elkaar socialiseren. Voor het onderzoek hebben we speciale technieken gebruikt voor de analyse van sociale netwerken. Deze technieken stelden ons in staat om tegelijkertijd selectie en socialisatie te testen, terwijl rekening kon worden gehouden met verschillende structurele kenmerken van het netwerk. Bij die structurele kenmerken gaat het om bijvoorbeeld reciprociteit oftewel wederkerigheid van relaties, en transitiviteit, het verschijnsel dat vrienden van vrienden, indirecte vrienden, vaak ook directe vrienden worden.

Na de introductie wordt in het tweede hoofdstuk de selectie van leeftijdsgenoten in de laatste groep van het basisonderwijs beschreven. Deze kinderen waren gemiddeld 11 jaar oud. In dit onderzoek hebben wij bekeken welke rol de etnische achtergrond van leerlingen speelt bij zowel selectie van vrienden als selectie van 'sociale interactie partners' die niet per sé tot de vrienden horen. We hebben ervoor gekozen om ons in de eerste studie hier op te richten, omdat etnische achtergrond, vergelijkbaar met leeftijd en sekse, een vaststaande achtergrondfactor is die niet alleen een persoonskenmerk is, maar ook mogelijk doorwerkt op, of samenhangt met, vele aspecten van het verdere leven van de jeugdige. Voorbeelden zijn bijvoorbeeld woonsituatie, mogelijkheden op school, en mogelijkheden op de arbeidsmarkt. In dit onderzoek werd voor sekse en sociometrische status gecontroleerd om te voorkomen dat abusievelijk selectie-effecten aan etnisch achtergrond zouden worden toegeschreven. Uit eerder onderzoek is bekend dat leerlingen een

voorkeur kunnen hebben voor relaties met leerlingen van hetzelfde geslacht en dezelfde sociometrische status (bijvoorbeeld populaire kinderen). Uit de resultaten bleek dat kinderen een voorkeur hebben voor zowel vrienden als sociale interactie partners met een vergelijkbare etnische achtergrond.

In hoofdstuk drie wordt zowel de vriendschapsselectie als de wederzijdse socialisatie van gemiddeld 13 jarige leerlingen in de tweede klas van het voortgezet onderwijs beschreven (vmbo-vwo). In dit onderzoek hebben we ons geconcentreerd op de factor schoolprestaties, uitgesplitst naar de prestaties op drie gebieden: Nederlands, Engels en wiskunde. Deze keuze werd ingegeven door de notie dat socialisatie door leeftijdsgenoten op school uiteindelijk invloed kan hebben op leerprestaties. Sommige schoolsystemen en leertheorieën gaan hier expliciet vanuit. Voor zowel ouders als docenten is het daarom nuttig om te weten of deze socialisatie daadwerkelijk plaats vindt bij drie kernvakken in het Nederlands onderwijs, en in hoeverre leerlingen gelijk presterende leerlingen uitkiezen als vrienden. Leerlingen blijken elkaar niet te selecteren als vrienden op basis van schoolprestaties. Ze blijken elkaar daarentegen wél te beïnvloeden, specifiek als het gaat om prestaties op de vakken Engels en Nederlands. Het is opvallend dat deze beïnvloeding niet plaats vindt op het gebied van wiskunde prestaties. Leerlingen haalden overigens in de loop van het jaar gemiddeld (iets) lagere cijfers in Nederlands en Engels. Dit suggereert dat beïnvloeding niet alleen richting hogere cijfers plaats vindt, maar dat leerlingen elkaars prestaties ook op negatieve wijze kunnen beïnvloeden.

In hoofdstuk vier werd nogmaals de vriendschapsselectie en socialisatie bij tweede klassers op middelbare scholen (vmbo-vwo) bekeken, maar ditmaal met de focus op probleemgedrag. Ouders en leerkrachten zijn vaak bang dat leerlingen elkaar 'aansteken' met probleemgedrag. De kernvraag hier is: in hoeverre wordt gemeenschappelijk probleemgedrag verklaard door selectie van vrienden met hetzelfde gedrag, en in hoeverre door socialisatie? We hebben gekeken naar internaliserend probleemgedrag (teruggetrokken, verlegen en depressief gedrag) en naar externaliserend probleemgedrag

(liegen, ruzie maken met een leraar en pesten). Daarnaast hebben we in deze studie ook onderzocht in hoeverre leerlingen zich terugtrekken uit sociale contacten (op basis van hun probleemgedrag) en in hoeverre ze worden vermeden vanwege dit probleemgedrag. Vermijding en terugtrekking zouden naast selectie en socialisatie ook overeenkomsten in probleemgedrag tussen leeftijdsgenoten kunnen verklaren. Uit de resultaten bleek echter dat vermijding en terugtrekking niet van invloed waren op vriendschapsrelaties. Vrienden werden niet geselecteerd op basis van internaliserend probleemgedrag, maar wel op basis van externaliserend probleemgedrag: leerlingen met vergelijkbaar probleemgedrag zochten elkaar op als vrienden. Ook bleken vrienden elkaar te socialiseren in termen van externaliserend probleemgedrag. Op het gebied van internaliserend probleemgedrag werd enkel een trend gevonden richting socialisatie.

Samenvattend kan gesteld worden dat de onderzoeken in dit proefschrift meer zicht hebben gegeven op de ingewikkelde dynamiek van selectie en socialisatie bij adolescenten. Er blijven echter ook nog vragen over. Zo is het belangrijk om verder te onderzoeken *hoe*, door middel van welke processen, socialisatie plaats vindt.